

تحریرات و تصحیفات

پیرامونِ ندرتِ عاشورا

مہدی آقابابایی

مشخصات کتاب :

نام کتاب : تحریفات پیرامون زیارت عاشورا

تألیف : مهدی آقابابایی

ناشر: نورالحیات

چاپ : اول ۱۳۹۸

قطع و صفحه : ۱۴ رقی

قیمت : ۳۲۰۰۰ ت

سرشناسه	: آقابابایی، مهدی، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: تحریفات و تصحیفات پیرامون زیارت عاشورا / مهدی آقابابایی.
مشخصات نشر	: اصفهان: نورالحیات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۳۲-۹۶۴۵۲-۱-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: زیارتنامه عاشورا -- تحریف
موضوع	: Tenth of muharran prayer* -- Distortion
موضوع	: زیارتنامه عاشورا -- نقد و تفسیر
موضوع	: Tenth of muharran prayer* -- Criticism, interpretation, .etc
رده بندی کنگره	: BP۲۷۱/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۷۷۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۴۶۸۲۶

فهرست

مقدمه	۱۱
فصل اول : اختلاف نسخه‌ها در نقل زیارت عاشورا	۱۷
دسته‌بندی اختلاف نسخه‌ها	۱۹
دسته اول	۱۹
دسته دوم	۱۹
دسته سوم	۲۰
دسته چهارم	۲۰
دسته پنجم	۲۱
نمونه‌ای بارز از اشتباهات نسخه‌های دسته پنجم	۲۱
سخنان آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی پیرامون اختلاف نسخه‌های زیارت عاشورا	۲۳
فصل دوم : بررسی روش‌های اثبات اعتبار زیارت عاشورا	۲۵
(۱) - روش متأخرین	۲۷
الف) بررسی سند زیارت در کتاب کامل الزیارات	۲۹
ب) بررسی سند زیارت در کتاب مصباح المتعجل	۳۲
(۲) - روش قدما	۳۵
(۳) - اثبات اعتبار توسط اجماع قولی و علمی	۳۹
بررسی سند زیارت عاشورا در مصباح الزائر	۴۱
(۴) - اثبات اعتبار از راه قاعده تسامح در ادله سنن	۴۵
(۵) - اثبات اعتبار از راه برکات و ثمرات خواندن این زیارت	۴۷
الف) ثمرات برزخی خواندن زیارت عاشورا	۴۷

- (ب) رفع خطر ابتلای شیعیان سامرا به وبا در اثر خواندن زیارت عاشورا..... ۵۰
 (ج) خواندن زیارت عاشورا برای پیدا شدن قالی‌های مسروقه..... ۵۲
 (د) دستور العمل مرحوم شاه آبادی ۵۳

فصل سوم: ارائه شواهدی بر وجود هر چهار فقره در زیارت عاشورا

- ۵۹.....
 شاهد (۱) - کلام مرحوم سید بن طاووس ، متوفی ۶۴۴ ه.ق ۶۱
 شاهد (۲) - کلام مرحوم شهید اول، متوفی ۷۸۶ ه.ق ۶۳
 شاهد (۳) - کلام مرحوم کفعمی ۶۳
 شاهد (۴) - کلام مرحوم ابن مشهدی ۶۴
 شاهد (۵) - وجود این نسخه‌ها در اکثر نسخه‌های خطی ۶۵
 شاهد (۶) - ذکر فقرات مذکور شده در حاشیه ۶۵
 شاهد (۷) - منهاج الصلاح سرمدی ۶۶
 شاهد (۸) - کتاب المزار محمد بن ابی‌نود ۶۶
 شاهد (۹) - پذیرش عملی متأخرین ۶۷
 شاهد (۱۰) - نقل داستان شیخ طوسی توسط ابن عساکر ۷۲
 نقل ماجرای شیخ طوسی ۷۳
 شاهد (۱۱) - موافقت مضمون هر چهار فقره با روایات زیارات
 ۷۴.....
 حقیقت زیارت عاشورا در کلام شیخ صدوق ۷۵
 شاهد (۱۲) : ذکر سه اصل برای رفع تردید ۷۸
 اصل اول : اصل عدم خیانت و تزویر ۷۹
 اصل دوم: اصل عدم اجتهاد در استنساخ ۷۹

۸۰..... اصل سوم: اصل عدم زیاده

۸۱..... بیان دو نکته ضروری :

۸۱..... نکته اول: فهمی نادرست از معنای «اصل عدم زیاده»

۸۶..... نکته دوم: مقایسه نقل «کامل الزیارات» با «مصباح المتهجد»

فصل چهارم : تصاویر بعضی از نسخ خطی زیارت عاشورا

۸۹.....

۹۱..... نسخه مصباح المتهجد معروف به نسخه بروجردی

۹۲..... نسخه مصباح النور سید بن طاووس رحمته الله علیه

۹۳..... نسخه مصباح النور، ابن ابی الجود

۹۴..... نسخه کامل الزیارات کتابخانه آیت الله مرعشی رحمته الله علیه

۹۵..... نسخه مصباح المتهجد کتابخانه آستان قدس رضوی

۹۶..... نسخه تحفه الزائر علامه مجلسی رحمته الله علیه کتابخانه آستان قدس رضوی

فصل پنجم : شبیه تحریف زیارت عاشورا و پاسخ مفصل و قاطع به آن

۹۷.....

۹۹..... نقد زیارت عاشورا از دیدگاه شیخ راضی

۱۰۰..... منشأ تحریف

۱۰۱..... بازکاوی نسخه‌های خطی

۱۰۱..... نسخه ابن ابی الجود

۱۰۱..... نسخه کتابخانه آستان قدس رضوی

۱۰۳..... نسخه شیخ عباس قمی رحمته الله علیه

۱۰۳..... نتیجه گیری شیخ راضی

۱۰۴..... پاسخ شیخ یوسف احمد احسائی

- بیان صحت نسخ مصباح المتعبد ۱۰۷
- ۱) : در خصوص نسخه خطی (مصباح کبیر) ۱۰۷
- الف) : نسخه مرحوم غیاث الدین استرآبادی ۱۰۸
- تذکری در خصوص نسخه غیاث الدین استرآبادی رحمته الله ۱۱۰
- صحنه اول نسخه غیاث الدین ۱۱۴
- صحنه زیارت نسخه غیاث الدین ۱۱۵
- صفحه آخر نسخه غیاث الدین ۱۱۶
- ب) : نسخه ابن ابی الجود ۱۱۷
- تأیید بر نسخه غیاث الدین رحمته الله و ابن ابی جود رحمته الله ۱۱۸
- صفحه اجازه نسخه ابن ابی الجود ۱۲۰
- صفحه زیارت نسخه ابن ابی الجود ۱۲۱
- نسخه مرحوم رقی رحمته الله ۱۲۲
- نسخه محمد صالح نهاری رحمته الله ۱۲۳
- نسخه بخشی تونی رحمته الله ۱۲۶
- خصوصیات نسخه ۱۲۶
- نسخه انصاری رحمته الله ۱۲۷
- ب) : در خصوص نسخه خطی مصباح صغیر ۱۲۸
- نسخه خطی مرحوم محمد بن احمد بن علقمی رحمته الله ۱۲۹
- نسخه مرحوم محمد بن علی طبسی رحمته الله ۱۳۱
- صفحه مقابله نسخه طبسی مشهدی ۱۳۴

- صفحه زیارت نسخه طبسی مشهدی ۱۳۵
- نسخه مرحوم ابن ابی زنبور رحمته الله ۱۳۶
- نسخه کتابخانه آیت الله العظمی گلپایگانی رحمته الله ۱۳۸
- امتیازات نسخه ۱۳۸
- صفحه اول نسخه کتابخانه آیت الله گلپایگانی رحمته الله ۱۳۹
- نسخه زیارت نسخه کتابخانه آیت الله گلپایگانی رحمته الله ۱۴۰
- نسخه مرحوم معین الدین اصفهانی رحمته الله ۱۴۱
- نسخه مرحوم عبدالسمیع رحمته الله ۱۴۱
- نسخه مرحوم شایسته رحمته الله ۱۴۲
- نسخه مرحوم شمس الدین رحمته الله ۱۴۳
- نسخه ملا محمدجعفر رحمته الله ۱۴۳
- نسخه کرکانی رحمته الله ۱۴۴
- نسخه علاء بیک رحمته الله ۱۴۶
- نسخه عبدالحی رحمته الله ۱۴۶
- نسخه ابن زنگی رحمته الله ۱۴۷
- نسخه فرخ رحمته الله ۱۴۸
- فصل ششم : لعن در زیارت عاشورا و وحدت اسلامی ۱۴۹
- سخن مقام معظم رهبری دامت برکاته پیرامون لعن نمودن ۱۵۱
- وحدت در کلام مقام معظم رهبری دامت برکاته ۱۵۱
- نقادان بی پروا ۱۵۳

مطالبی پیرامون لعن در زیارت عاشورا.....	۱۶۰
زیارت عاشورا و وحدت اسلامی.....	۱۶۲
اعلامیه علامه سید حمد علی العلی به نیابت از علما احساء.....	۱۶۳
فصل هفتم : سنت و سیره قرار دادن زیارت عاشورا.....	۱۶۵
فصل هشتم : استفتائات.....	۱۷۳
از حضرت آیت الله الطعمی شیخ لطف الله صافی گلپایگانی رحمته الله علیه	
.....	۱۷۵
از محدث آیت الله العظمی مظاهری رحمته الله علیه	۱۷۶
فصل نهم : کتابنامه زیارت عاشورا.....	۱۷۷
الف . کتابهای چاپی ربی.....	۱۷۹
ب . کتابهای چاپی فارسی.....	۱۸۴
ج . کتابهای خطی عربی.....	۱۹۸
د. کتاب های خطی فارسی.....	۲۰۵
هـ کتاب های اردو.....	۲۰۵
منابع و مآخذ.....	۲۰۹

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

پندار بعضی از نویسندگان است که از یک قرن قبل به بهانه وحدت جامعه اسلامی، خواندن زیارت عاشورا را دامن زدن به اختلاف بین شیعه و سنی دانسته و در صدد برآمده‌اند که از راه ضعف سند، آن را از اعتبار ساقط نمایند.

و برخی هم اظهار داشته‌اند این زیارت، برگشت به تاریخ گذشته و موجب تفرقه بین مسلمانان است و مصلحت در حذف فقرات حاوی لعن بر قاتلان سیدالشهدا علیه السلام باشد؛ زیرا مانع وحدت است و ما نباید حدت مسلمین را فدای یک امر را می‌کنیم. گذشتگان مسئول کار خود می‌باشند و ما هم مسئول حفظ وحدت مسلمانان هستیم.

در جواب اینان باید گفت در تشخیص این امر به عهده اولیای مسلمین است، هرگاه مقامات مسئول لزوم ترک امری را برای انجام امر مهم‌تری تشخیص دهند، آن را به عنوان امر ثانوی و اولی و از باب تقدیم اهم بر مهم به هنگام مزاحمت در مقام اجرا و امثال حکام می‌پذیریم.

و متأسفانه عده‌ای از کسانی که ادعای شیعه بودن می‌نمایند در گوشه و کنار و حتی در کتاب‌هایشان این گونه نوشته‌اند که: «زندقه، درباره متن رایج این زیارت اتفاق وجود ندارد. نقل‌های معتبر دیگر از زیارت عاشورا وجود دارد که بعضی از فرازهای آن، متفاوت با متن رایج این زیارت است، خصوصاً لعن‌های انتهایی زیارت عاشورا که افراد تفرقه انگیز به آن استشهاد کرده‌اند.»

کتاب «کامل الزیارات» ، تألیف جعفر بن محمد بن قولویه قمی (وفات ۳۶۷ ق) و کتاب «مصباح المتهجد الکبیر و الصغیر» ، تألیف شیخ طوسی (ره) (م ۴۶۰ ق). لعن‌ها و فرازهای انتهایی زیارت عاشورا در این دو منبع تفاوت عمده‌ای دارند ؛ زیرا در متن رایج زیارت عاشورا که برگرفته از بعضی نسخ کتاب «مصباح المتهجد» است ، لعن‌های انتهایی زیارت عاشورا این‌گونه آمده است :

«اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَلَمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّي، وَابْدَأْ بِهِ أَوَّلًا ثُمَّ الثَّانِي وَالثَّالِثَ وَالرَّابِعَ، اللَّهُمَّ عَنِ يَزِيدٍ وَخَامِصًا، وَالْعَنُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَابْنَ مَرْجَانَةَ وَعُمَرَ بْنَ سَعْدٍ وَشِمْرًا وَالْأَبْنَ سَنَانًا وَآلَ زِيَادٍ وَآلَ مَرْوَانَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۱

این در حالی است که در تمامی نسخه‌های خطی و چاپی کتاب کامل الزیارات ، لعن‌های انتهایی را این‌گونه تعبیر آمده است : «اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَلَمٍ ظَلَمَ آلَ نَبِيِّكَ بِاللَّعْنِ ثُمَّ الْآخِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۲ و «اللَّهُمَّ عَنِ يَزِيدٍ وَآبَاءِ وَالْعَنُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَآلَ مَرْوَانَ وَابْنَ أُمَيَّةَ قَاطِبَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۳

از همه این‌ها گذشته ، از کتاب «مصباح المتهجد» نیز نسخه‌های خطی معتبر و مهمی بر جای مانده است که یا کل لعن‌های انتهایی زیارت عاشورا در آن‌ها وجود ندارد . یا این لعن‌ها به صورتی دیگر آمده است .

۱ - محمد بن حسن طوسی، مصباح المتهجد و سلاح المتعبد، ج ۲، ص ۷۷۶.

۲ - جعفر بن محمد بن قولویه، کامل الزیارات، ص ۱۷۹.

برای نمونه ، لعن انتهایی زیارت عاشورا که در متن رایج بین شیعیان این گونه بوده :

«اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّي، وَابْدَأْ بِهِ أَوَّلًا ثُمَّ الثَّانِي وَالثَّالِثَ وَالرَّابِعَ، اللَّهُمَّ ائْتِنِي زَيْدًا خَامِسًا، وَالْعَنَ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَابْنَ مَرْجَانَةَ...»

و به نسی از نسخه‌های کتاب «مصباح المتجهّد» متعلق است ، در بعضی از نسخه‌ها معتبرتر این کتاب چنین آمده است :

«اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّي، وَابْدَأْ بِهِ جَمِيعَ الظَّالِمِينَ لَهُمْ، عُبَيْدَ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَابْنَ مَرْجَانَةَ...»^۱

همچنین در بعضی نسخه‌های «مصباح المتجهّد صغیر» که مختصر کتاب «مصباح المتجهّد المکبّر» است نیز این لعن‌ها وجود ندارد .^۲

در پاورقی کتاب لعن‌های ناقدس در صفحه ۹۲ چنین آمده است : گفته شده است در بعضی از نسخه‌های معتبر مصباح المتجهّد، این لعن‌ها وجود ندارد ؛ از جمله نسخه «شاه رازی» که در کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد نگهداری می‌شود . از ریسه‌های این نسخه می‌توان به این‌ها اشاره کرد : تاریخ نسخه : ۵۰۲/۲/۲۳ هجری قمری . یعنی فقط ۴۲ سال بعد از وفات مؤلف .

این نسخه ، قدیمی‌ترین نسخه خطی کتاب «مصباح المتکبّر» شیخ طوسی رحمته الله است . بر این نسخه تعدادی قرائت از جانب علمای مشهور از

۱ - ن ک : حسین راضی، زیارة عاشورا فی المیزان ، بیروت دارالحجّة البیضاء ، ۱۴۲۹ ق.

۲ - لعن‌های نامقدس، ص ۹۱-۹۳.

جمله علامه حلی و ابن ادریس و درویشی وجود دارد . نسخه‌ای است تام و کامل از ابتدا تا انتهای نسخه .

بر اساس برخی خط شناسان ، اجازه‌ای برای ابن ادریس در این نسخه هست که به خط علامه حلی رحمته الله است ؛ چون در آن عبارت آمده است : «حسن بن مطهر بن علی» همچنین گفته شده است که سید بن طاووس رحمته الله بعد از نقل این زیارت در کتاب مصباح الزائر به این مطلب تصریح می‌کند که این زیارت را از کتاب «مصباح الکبیر» شیخ طوسی رحمته الله که به خط خودش نوشته است ، نقل می‌کند ؛ در حالی که دو فصل آخر یعنی صد مرتبه لعن و سلام و فصل «اللَّهُمَّ خُصَّ...» در آن نبوده است و این‌ها را از کتاب مصباح الصغیر نقل کرده است .

چیزی که قطعی است اینست شیعیان می‌توانند با استناد به کتاب «کامل الزیارات» ، زیارت عاشورا به گونه‌ای بخوانند که جنبه توهین به مقدسات اهل سنت را نداشته باشند ؛ چون لعن‌های انتهایی زیارت عاشورا در دو کتاب «کامل الزیارات» و «مصباح اُمته» با هم تفاوتی آشکار دارند .

و از این مهم غافل نشویم که امامت نزد اشیعیان از راه اعتقادی است که با نصب خدای متعال و با ابلاغ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله صورت گرفته است و مصادیق آن ائمه اثنی عشر علیهم السلام می‌باشند ؛ اولین آنان علی بن ابیطالب علیه السلام و آخرین آنان حضرت مهدی موعود امام زمان حجت بن الحسین علیه السلام است . طبق روایات ، انکار امامت یکی از آنان مساوی با انکار امامت همگی می‌باشد . این منظومه پیوسته تا پایان عمر دنیا باقی است و در این زمان ولایت و امامت بر عهده امام دوازدهم است که در پرده

استتار و منتظر فرمان خدا برای ظهور و تأسیس حکومت عدل جهانی است. بر ایان اساس پرداخت به امر امامت و برگشت به تاریخ، پرداختن به یک امر تاریخی محض نیست؛ بلکه در واقع بررسی یک امر کلامی بودن آن حدیث قطعی الصدور: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً» و حدیث قطعی الصدور: «ستغرق امتی ثلاثة و سبعین فرقة منها فرقة النجاة و الباقی فی النار» می باشد.

بنابراین زندگی و حادثه کربلا، احیای ارزش های اسلامی است، نه بررسی و پرداختن به یک حادثه صرفاً تاریخی، و آنچه نباید به آن پرداخت امور تاریخی بیهوده و بی هدف است، نه وقایع پیام آور و حافظ ارزش ها. امام حسین (علیه السلام) فرمان به پیروی از تمام ارزش ها و اهداف مقدس انبیا و اولیا است که باید تا ابد راه و روش او زنده و محفوظ بماند و این زیارت برای تحقق اهداف امام باید هر ساله، بلکه همه روزه خوانده شود تا «کل ارض کربلا و کل یرم عاشورا» برای نسل های بعد به فراموشی سپرده نشود.

حوزه علمیه اصفهان

مهدی آقابابایی

۱ - بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۱۵۸.

۲ - مناقب خوارزمی، ص ۳۳۱.